Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

مخ	عنوان	ګڼه
2	سریزه	1
4	قره باغ جغرافیایي موقیعت	2
5	قره باغ اهمیت	3
5	قره باغ ولسوالۍ تاریخي اهمیت	4
8	قره باغ حاصلات	5
9	قره باغ مهم بندونه او نهرونه	6
10	قره باغ موجوده بازار حالات	7
11	قره باغ غرونه	8
13	قره باغ اوسیدونکي	9
17	قره باغ شخصیتونه	10
19	قره باغ معادني زیرمې ذخیرې	11
20	قبیلوي وېش مطابق قره باغ کلي او درې	12

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

لوړو غرونو په منځ کې یوه سرسبزه او هواره سیمه چې هر لوري ته یې زرغونې منظرې تر ستر ګو کېږي ، چنارونو او د باغونو پاکه هوا یې د زړه داغونه جوړه وي نو د دې ښکلې هوا دارې منطقې نوم قره باغ دی. د دې پراخې سیمې اوبه او هوا ډېره د ژوند کولو لپاره مساعده ده، مختلیف ځنګلونه، باغونه ، ښکلې د ښتې او مختلیف ډوله میوې لري .د دې سیمي وګړي اسلام پاله ، میلمه پاله ، د ښکلي لباس په تن کوونکي او دښکلو ځمرو لرونکي دي .همدا با ارزښته سیمه د لرغوني غزني چې تاریخي مخینه یې محمود غزنوي او د اولیاوو کرامو شهر په نامه هم یادېږي، او د افغانستان په زړه کې پروتو ولایاتو څخه دی نو د دې ولایت په زړه کې پرته او سر سبزه سیمه ده چې همیشه دې خدای تعالی اباده او سر سبزه لري.

پورتنۍ سریزه د لیکوال په قلم لیکل شوي او د دې کتاب اولنی نوم په فارسي ژبه (ائینه قره باغ) باندي مشهور ؤ، کله مې چې پښتو ته وژباړه نوم مې د (ګل په قره باغ) نوم ورته غوره کړ ځکه له دې جملې سره هم خلک اشنایي لري .

لیکوال د دې ښکلې او پاکې هوا لرونکې سیمې په اړه ډېر ښکلي معلوماتو راټول کړي دي او په دې اړه ډېره هڅه کړې په اوسني عصر کې چې کتابونه لیکل شوي دي نو د دې سیمې په اړه داسي مکملو معلوماتو سره نه، یم مخ شوی . د دې سیمې ډېری اوسیدونکي به پوره معلومات او د دې سیمې له ارزښت څخه کېدای شي ناخبره وي . په ډېری کتابونو کې مې داسي پوره معلومات نه کړل ترلاسه چې زما په ګډون د قره باغ زیات اوسیدونکو اړتیا پوره کړي. زما په ګډون د ډیرو غوښتنه وه چې د قره باغ په اړه معلومات ولري یوه ورځ په ټولنیزي رسنۍ (فېسبوک) کې د اسدالله بهوال له پوسټ سره مخ شوم هغه هم د قره باغ د نوم په اړه ئې معلوماتو غوښتنه کړې وه. همدا کتاب چې کله ماتر لاسه کړ. نو مې د ژباړې فکر له لومړی ورځې څخه پیل کړی دی اوس غواړم چې تاسو هم د دې ارزښتمني سیمې له معلوماتو خبر کړم .کیداشي چې زما ژباړه زیاتي نیمګړتیاوي ولري، خو بیا هم له لوستونکو هیله کوم په دې لاره کې زما سره همکاري وکړي؛ ځکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا زما لومړۍ ژباړه ده . دا کتاب به صرف په پې ډي ايف ډول ستاسو دمطالعې وړ وګرځي په چاپي بڼه يې بايد له نوي معلومات سمبال کتاب چاپ شي اوس يې د چاپ لپاره داسي پوره او له نوي معلوماتو په کتار کې کتاب نه شميرم بلکې د راتلونکي پوره کتاب ليکلو ته لاره هواره وي؛ يوازي په چاپي بڼه چې ما پښتو ته ژباړلی همدغه کتاب دی چې د (ائينه قره باغ) په نوم دی، د ليکوال کتاب چې کلونه پخوا چاپ شوی دی شپږ. پنځوس مخونه لري په کوچني سايز کې چاپ شوی کتاب دی لومړي مخ کې د ليکوال تصوير او دوه بيتونه ليکل شوي دي او په وروستي مخونو کې د څارنوال محمد انور ناشر تقريظ پرې ليکلی دی او ورپسي څلور نيم بيتي پښتو شعر او دوه نيم بيتي فارسي شعر باندي کتاب پای ته رسيږي چې په همدې صفحې کې ټولو شعرونو راوړل بڼه کښم.

اې قــره بــاغـــه د زيړو ګلـو باغـه

نوم دي شيرين لکـــــه کـيـماغـه

د ګلـــو باغـــه روشـــن چـــراغـه

بوی د شرف بڼه لګيږي په دماغه

لومړنی صفحې بيتونه :

انــچه ګـويم کـم بود از اوصـاف ان ديار باوقـار قره باغ

باغ بود باغ است باغ باشد تا ابداين ديار افتخار قره باغ

کتاب وروستی صفحې بيتونه :

باغ و بوستان جنت مثال قره باغ

ګل و ګلشن ګل و ګلـزار قره باغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

قره باغ جغرافیایي موقیعت

غزني لرغونی ولایت چې د افغانستان په مرکزي نقطه کې کرار لري، همداسي قره باغ ولسوالۍ هم د غزني له مرکزي نقطې څخه چې د کتاب د لیکوال په وینا او کیدای شي د نقشې له کراره يي دیرش کیلو میتره فاصله ښودلې ده، حال دا چې اوسني وخت کې ډیری خلکو په وینا د قره باغ له بازار څخه پینځه پینځوس کیلو مټره په فاصله د جنوب لوري ته پرته ولسوالۍ ده. لیکوال په خبره غزني ولایت دهماغه عصر په تقسیماتو له مخې په شپاړس لویو او وړو مرکزونو ویشل شوی ؤ، له د غو لویو او واړه مرکزو څخه ئې لس مرکزونه ولسوالۍ وې او پینځه واړه مرکزونه یا علاقه داري په نوم وې چې له دې جملې څخه یوه یې مرکزي مقام یا ولایت وو. ولسوالۍ عبارت وې لومړی د قره باغ ولسوالۍ دوهم اندړو ولسوالۍ درییم خوجه عمري ولسوالۍ څلورم مالستان ولسوالۍ پینځم جغتو ولسوالۍ شپږم ناهور ولسوالۍ اووم اجرستان ولسوالۍ اتم جاغوري ولسوالۍ نهم مقر ولسوالۍ لسمه ناوې ولسوالۍ.

واړه مرکزونه یا علاقه داري چې په هغه وخت کې ورته علاقه داري ویله او اوس ولسوالۍ دي عبارت دي له ګیرو ، ده یک ، زنخان ، ګیلان ، اب بند او د غزني مرکزي مقام.

په اوسني ویش کې د غزني ولسوالۍ ۱۹ ته رسیږي چې ټولې ولسوالي يي عبارت دي: غزني ولایت مرکز (غزنی) ، ده یک ، زنه خان ، خواجه عمري ، رشیدان ، ولي محمد شهید ،جغتو ، واغظ ، قره باغ ، ګیرو ، اندړ ،ناور ، اجرستان ،مالستان ،جاغوري ، مقر، اب بند ،ګیلان او له ناوې ولسوالیو څخه عبارت دي.

قره باغ ولسوالۍ یو خاص موقیعت لري چې شرق ته يي د اندړو او واغظ ولسوالۍ چې د غزني مربوط دي موقیعت لري، د شمال شرق طرف ته یې جغتو او ناور ولسوالۍ موقیعت لري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسي د شمال غرب طرف ته جاغوري او مقر ولسوالۍ كرار لري جنوب ته يي اب بند ،مقر او كېرو ولسوالۍ موقيعت لري . قره باغ ولسوالۍ په يوه مركزي نقطه كې موقيعت لري چې نور ولسوالۍ ور سره د دائيرې په شكل څلور لورو ته موقيعت لري .

قره باغ اهميت

ارزښتمنه سيمه ده چې هر اړخ يې د صفتونو او اهميت وړده د دې سيمې اوسيدونكي ميلمه دوسته، غيرتي او مېړني پاتي شوي دي انقلاب د وخت ټولې ناخوالي يې قبولي كړې خو بيايي هم د خپلي سيمې په اباد ولو او سمسوره ولو كې بې شميره هڅي كړې دي . د دې سيمې وګړي يو بل ته درناوی لري له هري منطقې چې څوک ورته راشي په درنه سترګه ورته ګوري د انقلاب په وختونو كې د ټولو ګاونډيانو ئې ښه ميلمه پالنه وكړه او له ټولو سيموبه يې ښه په امن او درناوي كې رخصته ولو د جنګونو او تور تمو كې خپلې مبارزې جاري ساتلي دي او د وخت ظالمانو ته نه دي تسليم شوي. د قره باغ سيمه د لويې لارې له امله نا امنه وه د وخت ټولې نا خوالي په دې لاره او ټولې منطقې رنځ ګاله چې اوس مهال يې بيانول ښه نه بولم ځكه دا ناخوالي تر نن ورځي پوري په تكراري ډول تكراريږي.

قره باغ ولسوالۍ تاريخي اهميت

د قره باغ نوم يو اهميت لرونكی او د مخكينيو وختونو څخه را پاتي شوی نوم دی چې ډير شهرت لري له نوم څخه يي څرګنديږي چې دپخوانۍ يا لرغونو زمانو څخه دغه سيمه كې ښاڅ سته باغونه يا باغيات مو جود ؤ او زرغونوالی ښـــكلا يې زياته در لوده چې له همدې وجې يې د قره باغ نوم ځان ته غوره كړی دی . دا نوم له دوو برخو څخه جوړ شوی دی او له دوو ژبو څخه اخيستل شوی چې يوه يي اردو او بله يي تركي ژبه ده چې په اردو ژبه كې كلا باغ يا تور باغ ته ويل كېږي او په تركي ژبه كې سيا يا تور يا شين باغ په نامه هم ياديږي همداسي په پښتو ژبه كې كره د يوه شي صحي يا ا صلي شي ته وايي چې كيدای شي ا صلي معنی يې صحيح باغ ، تور باغ او يا شين باغ/زرغون باغ وي په هر حال هر يو ور ته دلا لت كوي .قره باغ د نوم په اړه اروښـــاد علا مه عبدالشـــكور رشـــاد هم يوه مقاله ليكلې وه ما ډيره هڅه وكړه چې پيدا يې كړم خو ومې نه موندله

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه هم د شين باغ په اړه ويلي و. د م ساعدي هوا او اوبو لرلو له امله د ټولو د پام وړ سيمه ده، چې مخکيني عصـر کې يې د لوړ رتبه اميرانو او د هغه وخت د قدرت د خاوندانو توجو يې زيات جلب کړي وه، په دې سيمه کې او د دې منطقې مرکزي ساحو کې اوږده کندل شوو کاريزونو او د ښايسته او خوږو اوبو لرلو له امله يې سيمه اباده ښکاري او د هر وخت او زمان د وګړو نظر يې ځان ته جلب کړی دی . همدا کاريزونو اباده ول د دې سيمې د وګړو کار نه دی بلل شوی بلکي دا د يو بل ځانګړي حکومت او د لوی قدرت کار بلل شوی دی ، بل دا چې دغه کاريزونه د خلکو په وينا د سليماني کاريزو په نامه هم مشهور دي او ويل کېږي چې د سليمان پيغمبر په زمانه کې کيندل شوي يا جوړ شوي دي او ځيني بيا دا د سکندر د وخت اعمار شوي ګڼي .

په هر حال که د هر قدرت په وخت کې جوړ شـوي دي صـحيح او په ښـه ډول کيندل شـوي دي، ځيني کاريزونه ژر تخريب شـوي دي، ځيني د انســانانو په واســطه د کانو او نور ځيزونو په ذريعه خراب شوي دي د دغو تخريب شوو کاريزونو اباداول د او سني ء صر د خلکو له توان څخه وتلې خبره ده ځيني کاريزونو د لويو قدرتونو او زور واکو له لوري د خلکو د نافرمانۍ له کبله زيانمن کړي دي لکه د چنګيز ظاليم په يرغل کې چې زيانمن شوي بيا نه دي رغول شوي.

ځيني کاريزونه د خلکو په مرسته پاک شوي او تر نن ورځې ورڅخه استفاده کېږي.د همدې لويو او وړو کاريزونو له وجې او د ښو اوبو او پاکې هوا په درلودلو سره يې د مخکيني ء صر د پاچاها نو او لوړ رتبه خلکو پام ځان ته اړولای دی او د هغه وخت مشــرانو هم خپله توجو همدې ســيمې ته کړې ده، ويل کېږي چې د غزني ښار يو سر د قره باغ تر اخيري منطقو پوري غزيدلی ؤ چې اوس مهال هم يوه پخوانۍ کلا چې د عسکر کوټ په نوم اوس هم ياديږي او موجوده ده، زيات تاريخي اثار پکې پيژندل شوي لکه سوځول شوي او سپني او نور دهغه وخت اثار همدلته موجود ؤ همدا سيمه د(ګوائين) په نوم هم ياديدله همدلته به د سلطان محمود غزنوي د سلطنت په وختونو کې د او سپني او تخنيکي و سائيلو فابريکه موجوده وه چې د ا سانو نعلونه او نعلبندي او نور جنګي اسباب جوړول نو له همدې وجې قره باغ سيمې همدوی ته د پارک مثال درلود ځکه همدا سيمه يو اباده او په باغونو پوښلي وه، په همدې سيمه کې يوه ښکلې او اباده د ښته چې لس کليومتره په اوږد والي او لس کليومتره په سور سره موجوده ده چې د هغه وخت او هم په او سني وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې زیات شــهرت او ارزښــت لري د (باغ اعطار) په نوم یادیږي، همدې دښــتې کې به د ســلطان محمودي غزنوي او د ده لښکریانو به یې د پسرلي شپې او ورځې همدلته د تفرح لپاره تیره ولې، همدا اوږده او له خوشبویانو ډکه دښته به د ګلکو او د زردالو د رود په اوبو به خړوبیدلې چې همدې ســیمه کې په منظم ډول باغونه ایښــودل شــوي ؤ او دا دهغه عصــر پارک په نوم یادیله. همدې دښــتې ته نیږدې یو پوخ اوږدو کیندل شــوي کاریز چې ډیري خوږي اوبه یې درلودي، او د هغه وخت په نوم چې شب بهار یې یا د پسرلي شپو په نوم شهرت درلود د همدې نومول شوي کاریز په خمکه کې یوه لویه او د مقاومت لرونکې کلا موجوده وه په همدې کلا کې به سلطان محمود او د هغه وخت لښکریانو به یې د پسرلي شپې او ورځې همدلته په تفریحي او منظریي ډول سبا کولي چې اوس هم هغه سیمه د شهار په نوم یادیږي.

کومه کلا چې هلته موجوده وه او سني وخت کې ویجاړه شوې ،پارکونه او باغونه یې د غزنویانو له دورې څخه وروســته چې کله غزني د غوریانو او علاوالدین جان ســوز لاس ته ولویده ټوله اثار یې و سوځول . باغونه او پارکونه یې له منځه یووړل او ځیني یې تخریب کړل، د ځینو ئې یوازې نومونه په مراث را پاتې دي.

غزنویانو یا شــاید د هغه څخه د لرغوني دورې به وي یوه غزل په مراث را پاتې ده دا غزل چې د قره باغ زرغونوالی او ښکلا په کې منعکس شوي له پخواني عصر څخه یوه راپاتې غزل ده چې د هغه عصر په وادونو او خوشحالي په محفلونو کې ویل کیده خوله په خوله تر موږ پوري را رسیدلې او هم په او سنی زمانو کې له راډیو ګانو هم اوریدل شوي که څه هم لرغونو زمانو کې ویل شوي ده،مثال او نمونه یې په دي ډول په کتاب کې لیکل شوي ده.

ګل په قـــــــــــــــــره بـــــاغ ده

د قره باغ د خلکو څــــــه عجب دماغ ده

ګل په قـــــــــــــــــره باغ ده

ده قره باغ په وطن څه ښکلی شمال ده

ګل په قـــــــــــــــــره باغ ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

که څه هم قره باغ اوس هم په زرغونوالی، ښکلا او صفت وړ دی خو بیا هم همدا غزل چې پخوانی اهنګ او خوند لري له ډیره پخواني عصر څخه راپاتي ده.

قره باغ معنوي هستي چې د وخت د پاچاهانو او د حکومت توجو ورته جلب شوي او خپل همت يي د غيرت په ميدان کې ثابت کړی دی د وخت او عظمت لروونکي پاچا امير شرعلي خان چې د افغانستان مخکيني پادشاه تير شوی دی د قره باغ منطقې ته يي خاصه توجو کړې وه نومړي د باغ اعطار دښتي په يوه حصه کې چې يو لوی نهر د اوبو له نختې څخه راغلی او همدا ځمکې پرې سمسوري وې يوه کلا په نوم د شراباد اباده کړه نومړې ځمکې بيا وروسته غازي امان الله خان مړانې او وزيرو غرتي قومو ته چې د افغانستان د استقلال او ازادي اخيستلو کې زياته ونډه اخيستې وه،خپل شهامت يې په ثبوت ثابت کړی وو د مقفاتو په ډول ورکړل شوه چې اوس هم همدا قومونه پر همدې ځمکو کې اوسيږي.

قره باغ حاصلات

قره باغ سيمه په زياته اندازه زراعتي ځمکې لري د پريمانه اوبو په لرلو سره د دې سيمې خلک په کښت کولو بوخت دي دوی له کښت او کار سره ځانګړی شوق لري او همدا د ځمکو ابادولو څخه ډول ډول حاصلات ترلاسه کوي. په همدي ډول ډيری حاصلات يې خارجي هيوادو ته هم صادرات کيږي.

مختلف ډوله باغونه لري او هر ډول ميوې په کې کيږي او هم يې ميوې نور ځايونو ته صادرات کيږي او په بدل کې کافي اندازه پيسې ترلاسته کوي.

د باغونو له پاللو سره سره د مختلفو حيواناتو په پالنه هم بوخت دي همداسي د اسانو روزنه سوارلي او هم د (نيزې لوبي) په کې رواج لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدا سیمه یوه د ژوند د اسنتیاوو لپاره ترټولو غني او هر ډول د ژوند د ضروت وړ شیزونو لرونکې ده . د ضرورت وړ او مختلفو ډوله څنګلونه لري د سوځولو او د استفادې لپاره ډول ډول لرګیو ونې پکې کېږي او د عوایدو په ترلاسه کولو کې مهم رول لري.

قره باغ مهم بندونه او نهرونه

قره باغ په روښنايي کې د هیواد روښانايي نغښتې ده، او هم همدا سیمه دا استعداد لري او په اساني سره دا کار شونی دی ځکه قره باغ د ولایت په سطحه دوه لوی او مهم بندونه لري چې په کم مصرف او اساني سره جوړېږي او د زیات برق ورکولو توان لري او هم د سیمي په روښانه کولو کې مهم رول لري .

داوبو په درلودلو سره قره باغ دوه مهم بندونو جوړېدا ته ضرورت لري ځکه دوه مشهور بندونه چې د زر سنګ او زر دالو په سیمه کې موقعت لري.

۱- زر سنګ بند: چې د قره باغ بازار شمال لوري ته په لس کیلو متري کې د رز سنګ په سیمه کې موقعت لري او د دوو لویو غرونو په منځ کې په اټکلي ډول یې ارتفا دوه سوه متره شاوخوا ښودلې ده، د قره باغ له وسطي سیمې څخه یې اوبه تیریږي چې د بازار ختیځ لوري ته یې یو پل هم پرې جوړشوی دی چې د (قره چې) پل په نامه مشهور دی.نوموړی د اوبو بند له اوبو څخه غني بند یادیږي چې د ژمي او پسرلي په موسمونو کې د زیاتو اوبو په لرلو سره ځیني خلک له مشکلاتو سره لاس وي، همدې بند سرچینې چې د (فلک سیا کو) په نوم غره او بله سرچینه یې کلکو یا ناور چې په قره باغ کې د کلکو غره په نامه یادیږي او هم زیات شهرت لري سرچینې اخلي، همدغه غر چې تل په واور پوښلی او د بارانو او سیلابونه د زخیرې کولو ځای هم لري ویل کیږي چې د کال په څلور واړه فصلونو کې له دې ځایه رواني اوبه ترې بهیږي. نوموړي بند ته د ضرورت وړ هرڅه په سیمه کې شته د اوبو د مخنوي لپاره ځانګړي غرونه او د جوړولو لپاره یې په سیمه کې ځانګړي ډبري چې د (سنګ سنګچله) ورته وایي او په سیمه کې ریګ په ټاکلي اندازه شتون لري. د برق ورکولو ښه چانس ورسره شته او هم د سیمې په زرګونه جریب ځمکې د خړوبولو قدرت لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

او سلونه كاريزونو چې په همدې سيمه كې موجود دي له اوبو څخه يې برخمن كېږي. هغه شاړي ځمكې او لوی لوي ميداني ځمكې چې تراوسه شاړي پاتې دي د زراعت او كښت وړ به وګرځي. كه چېرته د زر سنګه بند جوړ شي او د اوبو موجونه يې پكې په ځپوشي او همدا د بند اوبه د غرو او ښكلو تپو ته د ماشين الاتو په واسط پورته شي او پر دغو اوبو او د غروپه لمنو او سرونو كې په منظم ډول پاركونه، هوايي ميدانونه ،سړكونه ، باغونه او زراعتي ځمكې پرې ابادي شي نو دا به بې مثاله او بې سياله د دنيا منظره وګرځي چې سارى به يې نه ليدل كېږي.

۲ـ زر دالو بند : همدا بند يوه هم په وسطي او زرغونه سيمه كې چې زردالو نوميږي جريان لري همدا بند د ژمي او پسرلي په موسمونو كې اوبه څخه برخه من دی او تل جريان لري په همدې سيمه كې هم په لوړو ارتفاعاتو كې هم غرونه موقيعت لري. څلور فصله ترې رواني اوبه بهيږي او تل د ډيرو سيلابونو د راتلو څخه برخمن دی او د اوبو د زخيره كولو لپاره په ډيره لويه اندازه كاسه لري له دې بند څخه په ډيره پيمانه استفاده كيدلی شي ځكه : دلته يوه لويه دښته چې د لړم/لړمي په نوم شتون لري د اب بند ولسوالۍ او مقر ولسوالۍ په اوږد سره پرته ده او همدا شان د باغ اعطار لويه دښته پرته ده، خړوبولای شي او زراعتي مفاد ترې تر لاسه كيدلای شي په همدې ډول د قره باغ ، مقر او اب بند ولسوالۍ ګل او ګلزار كولای شي.

قره باغ مو جوده بازار حالات

دلته صرف د ليكوال د وخت بازار حالات را اخيستل شوي دي كه څه هم اوسني وخت كې د بازار پراخوالی زيات دی دكانو شمير په زرګونو دی مساحت يې لوی شوی؛ دلته د ليكوال د وخت معلومات تاسو ته ژباړم؛ ځكه ټوله د ليكوال په قلم ليكل شوي معلومات دي ما صرف ژباړلي دي. هغه وخت د بازار مساحت او پراخي دوه ديرش په دوه ديرش كيلومتره كې ښودل شوی چې تخميني مساحت يې (۱۲۵۰)كيلومتره مربع چې دوه ديرش كيلومتره عمومي سړک د كابل كندهار له شرق څخه د غرب ته وسل شوی تير شوی دی.

قره باغ بازار د مركزيت له وجې د منطقې په سطحه د توجو او اهميت وړ دی او هم يې د هزاره او پښتون او غيره خلكو سره هر څه مساوي دي د هغه عصر كې د دوكانونو شمير زرو شاوخوا ول او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خام ډول جوړ شوي وو، د بازار په منځ کې ښکلي او ذایقه داري اوبو جریان درلود، بازار دوکانداران بااخلاقه، با ادبه، باانصافه او ښه خوی په درلودلو سره د خلکو کاروبار په صحیح ډول په مخ روان وو په داخل د بازار کې یو مسجد چې د درې سوه نفرو ځای یې درلو موجود وه او هم یو تعمیر چې د پخو خښتو څخه جوړ شوی په ولسوالۍ کې موجود وو هم د پخو خښتو په وسیله بل تعمیر کدام ؤ، یو پوخ کانکریټي یو منزله تعمیر د شفاخانې لپاره موجودی ؤ.

بازار که څه هم یو اجتماعي مرکز دی بل د ټولو د ژوند د ضرورت وړ توکې یې پوره کړي دي او د زیات اهمیت وړ دی د دي د ساتنه او پالنه د منطقې د هر سړي وظیفه ده، د لیکوال په خبره د بازار وصله ول د موشکي سره چې په اوسني وخت کې وصل شوی الحمدلله د خلکو ډیر ضرورتونه پرې پوره کیږي او بل د شرق لوري ته سای له بازار سره او همداسي له عمومي لویه لارې یا عسکر کوټ سره د قره باغ بازار وصل کول په اصلي او اساسي ډول د لارې جوړه ول په حقیقت کې د قره باغ بازار ژوندي ساتل دي.

قره باغ غرونه

که هر څومره قره باغ د منطقې په اړه بحث او خبري وشي بیا هم لیږ دي او خلاصون یا پای به ونه لري ځکه چې د دې سیمې منځنۍ سطحه د یو میدان ته ورته شکل لري او هر لوري ته ټاکلی اوږد والی لري، څلورو اړخونو ته لوړ لوړ غرونه لري داسي غرونه چې د سړي سترګې او پام ور اوړي ځینو ځینو په سرنو سپیني واورې ښکلې منظرې جوړې کړې دي تپې یې لا ډیره ښکلا لري منځنی میدان یې د چنارونو ونو او د باغونو په شین رنګه سره پوښلی دی د غرونو لوړې څوکې یې د اسمان له فلک سره سر وحي او چې هر لور ته ګورې نو فکر کوې چې د کلا په شان د غرونو دیوالونه چار چاپیره راتاو شوي.

غرونو له مجموعي څخه یې ځیني مشهور او د سیمې په ښکلا کې ځانګړتیاوي لري او هم یې له نیږدي ولسوالیو سره پراته دي یا پیوسته شوي دي را ځو د قره باغ مشهور غرونو ته :

کارګان غرونه: چې له جنوب څخه شمال لوري ته چې د خاکي باد او یا هم د کوی باد په نامه مشهور دي چې د قره باغ منطقه له اندړو او واغظ سره نښله وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سربلند غرونه : دا غرونه شنې درې لري چې قره باغ او جغتو سره نښلوي او د قلياقل نه وروسته د ګلکو د غرنو د پيل سره خپل سرکښته کوي او پای ته رسيږي.

ناهور يا ناور غرونه : چې په (ګلکو او سيا کو) هم شهرت لري چې ډير لوړ او تل په واوره باندي سپين وي او تل يې سپينه پګړۍ په سر وي د يوه لوړ ديوال په څير قره باغ او ناور ولسوالۍ سره بيله وي چې له شرق څخه د غرب لوري ته پراته دي، غرب لور ته يي د د ګلکو يا(کوی بلند)دی چې د منار په شکل په يوازې تنه د تيارسي او سلامي په ډول ولاړ دی جنوب لوري ته ګواره غر يا سر غر په نامه چې د (ګواره) په ډول ولاړ دی چې په همدې نوم يې شهرت موندلی دی.

سور غر(سرخ کو) : چې د هزاره او پښتنو سيمې سره بيله وي همدا غر داسي شکل لري لکه تکيه چې وهلي وي .

(مدکو) غرونه : چې د قره باغ منطقه له مقر او اب بند څخه بيله وي له غرب څخه د شرق لوري ته او له شمال څخه جنوب لوري ته او بيا هم له غربه د شرق لوري ته او بياهم له شماله جنوب ته د کفچه مار په شکل په يو بل کې سره تاو شوي د ډيرو رنګارنګ معادنونه او نوره ښکلا لري.

(کو سر)غر: چې د شير په غره سره مشهور ده او ښکلې او شنې ونو په درلودلو سره په خپله لمن کې د اوبو يو ښکلی نهر لري چې (جوی شير) هم ورته وايي چې دا غر د قره باغ او اب بند په منطقه کې موقعت لري او پورته د غره په څنډه کې يو زيارت کرار لري چې د کوم بنده لپاره الله ج ابدي کور ګرځولی دی .

اوس راځو وړو تپو ته همداسي ښکلې او رنګيني تپې موجودي دي چې هره يوه ځانته او بيل بيل ارزښت لري همدا تپې چې په يوه بله کې سره اوبدل شوي دي همدا تپو شروع د خالي رڼا خيلو له حصو څخه شوي ده تر بنې مونده يعني د شرق له خوا څخه د غرب لوري ته او د بنې مونده څخه يې بيا ګرځيدلي دي يا تاوشوي دي د قبرغي لوري ته يې سلسله پيدا کړې ده او د غرب لوري ته ګرځيدلي دي تر جنګلک کلي او هم همداسي پورته لوري ته سلسله لري تر رخنې يعني د ځنګلک تر پايه وروسته د زر سنګ د بند لوري ته يي تسلسل موندلی دی په زر سنګ کې پيوند په تپو کې پرې شوي يا پای ته رسيدلي دي . وروسته د کاتو کوت څخه سلسله شروع شوي د دغو تپو او هم د خربلاق ليسک او د قبرغي سره تيري شوي ان تر اهينو پوري .هغه سلسله چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګلک یې پای موندلی و له هغه نه وروسته د شرق څخه غرب لوري ته ادامه پیدا کوي د کلکو تر سر سبزي ساحي پوري. وروسته همدا تپې ادامه پیدا کوي تر نختې ، اصغیر او تر قلوچ پوري .

کلکو له درې څخه وروسته مسلسلې تپې د شمال څخه جنوب لوري ته خپله سلسله روانه ساتي تر زردالو پوري د زردالو له سر سبزي درې څخه وروسته د غرب لوري ته تسلسل لري او همداسي د زردالو د سیند سره او د عمومي لاره چې جاغوري، مالستان، اجرستان او رزګان لاره ده د زردالو له لوی کوتل څخه بیا د سره غره سره خپلي سلسلې لري او د شیر لوړ غره پوري تپې رسیږي او دلته پای مومي چې دلته یوه ډکه چینه اوبه خلکو ته تحفه کوي.

قره باغ اوسیدونکي

قره باغ اوسیدونکي نرم مزاجه او خوږمن ښودل شوي چې عبارت دي له پښتنو، هزاره ګانو او فارسیوانو څخه پښتانه یې اهلي سنت او حنفي مزحبه دي، هزاره او اکثریته فارسي ژبې اهلي تشیع جعفري مزحبه شیعه دي، د قره باغ پښتنو نفوس تر پینځه شپیته سلنه څخه زیات دی، چې د مخکینۍ سروې له مخي پینځه شپیته اټکل شوی دی او د هزاره او فارسي ژبو نفس پنځه دیرش ټاکل شوی دی.

قره باغ پښتانه په دوو ټبرونو ویشل شوي چې له غلجي او دوراني څخه عبارت دي، تقریباً پنځه اویا سلنه یې غلجي ټبر پوري اړه لري او پنځه ویشت سلنه یې په دوراني ټبر اړوند ښودل شوي دي.

غلجي قبیلې عبارت دي له :

- ❖ اندړ
- ❖ تره کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خروټي
- د فتاڼي
- مياخل
- لودين
- ملاخيل
- ليلي زئي
- ناصر
- مرياني

دوراني ښاخ قبيلې عبارت دي له :

- پوپل زي
- اسحاق زي
- مهمند
- بټه ني
- افره دي
- ترين
- وزير
- مراڼي
- مسعود
- وردګ

كيداشي ډيري نوري قبيلې چي اوسيدونكي يې په كم تعداد وي له ليكلو څخه پاتي شوي وي.

د قره باغ د غلجي قبيلې پښتانه عبارت دي له:

اول ـ اندړو قبيله : اندړو قبيله چې د قره باغ اكثريت پښتنو څخه دي په دوو ښاخونو ويشل كېږي چې په جلال زي او مرجانخيلو باندي يادېږي، چې جلال زي د قره باغ شرق لوري ته اوسيږي يعني په (موچي ، موشكي ، همبلاق ، باران كلا او رناخيلو) په كليو كې ژوند كوي چې بيا همدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

جلال زي قبيله په دوو وړو ښاخونو چې عبارت ده له ((رڼا خيل او جلندر خيل)) باندي ويشل کېږي.

دوهم ـ مرجا نخيلو قبيله : همدې قبيلې اوسيدونکي د قره باغ مرکزي کليو کې اوسيږي چې عبارت دي له (شبار نودې ، بهادرکی ، سفر خيل او جان مراد) او همدا قبيله هم په دوو ښاخو ويشل کيږي چې عبارت دي له باباخيلو او سه پای څخه اندړو قبيلې خلک زياتره ځمکې لري او ميلمه دوسته دي.

دريم ـ تره کي قبيله : همدې قبيلې اوسيدونکي په دوهم درجې چې په اکثريت کې د پښتون ميشو کرار لري او په مختليفو ښاخوونو ويشل کېږي چې(بدنخيل ، ناخيل ، جمال خيل ، نوروز خيل ، شمول خيل ، جوري او نور) باندي ويشل شوي دي عموما تره کي قبيلې اوسيدونکي د ځمکو او د ملکيت لرونکي دي.

څلورم ـ خروټو قبيله : همدا قبيله هم د قره باغ په دريمه درجه اوسيدونکي لري او په غلجي ښاخ اړوند په مرکزي ساحو کې د قره باغ اوسيږي په دوو ښاخو ويشل شوي دي چې عبارت دی له(ذقو خيل او ادو خيلو باندي او وروسته په وړو ټبرونو ويشل کېږي چې عبارت له ((بنډار خيل ، حمند خيل ، يحی خيل ، زاولي خيل ، مارزک ، رانجي خيل ، سورا نخيل ، حيدر زي)) او داسي نور وړکيو ښاخونو باندي ويشل شوي دي.

پنځم ـ دفتاڼي قبيله : دفتاڼي قبيله په څلورمه درجه او د غلجي پښتنو په کتار کې دريږي همداسي د دې قبيلې اوسيدونکي هم په مرکزي ساحه دي قره باغ کې اوسيږي چې په مختليفو ښاخونو پوري اړه لري چې عبارت دي له (عمرخيل ، ابراهم خيل ، نسو خيل ، هيدر او همداسي نور..)

شپږم ـ مياخيلو قبيله : د اهم څلورمي درجې او کتار ته ځان رسوي، غلجي پښتنو پور اړوند قبيله ده چې په وړو ښاخونو سره پيژندل کېږي چې عبارت دی (بلوچ خيل ، شاديخيل ، مندر خيل ، لوڼي ، زکوري او داسي نور.) د ا خبره د يادولو دی چې (مياخيل ، دفتاڼي ، خروټي ، ناصري او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لواښي)په ژبه(لهجه) ، خوی ، دود (رواج) او د ژوند کولو په د ستورونو کې یوشان دي چې اکثریت یې سرمایه داره، تجاران یادشوي او همدا کاروبار په مخ وړي .

اووم ـ ملا خیلو قبیله : دا قبیله هم په غلجي باندي سره ګډیږي او د قره باغ په دوو یا دریو کلیو کې یعني په رڼا خیل او ځیني نور یي مرکز ته نیږي دي اوسیږي .

اتم ـ لیلي زي قبیله : د دې قبیلې وګړي په جانمراد او مرکز مربوته په دوو یا دریو کلیو کې اوسیږي په غلجي او خروټي ښاخ مربوت یاد شوي دي . نهم ـ مریاڼي قبیله هم په دوه یا دری کلي چې په داخل دي جانمراد ، رڼا خیلو او په قره باغ کې او سیږي او په کوچنیو ښاخونو ویشل شوي او غلجي ټبر مربوت یاد شوي دي.

لسم ـ لودین قبیله : د دې قبیلې وګړي چې یو کلی یې د قره باغ په مرکز کې اوسیږي او په غلجي ښاخ پوري اړوند دي .

ځیني وړې قبیلې چې په قره باغ کې اوسیږي عبارت دي له ((سعادات ، دهقانان یا تاجیک ، اوزبک چې له له اصله دلته اوسیږي او ځیني نور چې د پښتنو په غلجي او دورانیو پوري اړه نه لري په اقلیت سره شتون لري .

قره باغ هزاره قوم هم په مختلیفو قبیلو ویشل شوي دي او دوه مهم ښاخونه یې عبارت دي له (محمد خوجه او چهار دسته) څخه دي . محمد خوجه قبیلې هزاره ګان په مربوته ساحو دي مرکز او د شمال په سر سبزو ساحو کې خپل ژوند کوي . چهار دسته قبیلې هزاره ګان په غربي طرف ته نیږدي په سر سبزو درو دي کلکو ، زردالو ، تمکي ، نی کلا او همداسي نور ځایونو کې اوسیږي د دې قوم وګړي عموماً د ځمکو په اباد ولو مصروف دي او زحمت کاره دي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

قره باغ شخصيتونه

د لته يوازي د ليکوال د عصر ځينو روحاني او د هغه وخت شخصيتونو ته پاملرنه شوی؛ حال دا چې د قره باغ اوسني شخصيتونه د يادولو ، ستايني او پيژندلو وړ دي او اړتيا ورته زياته ليدل کېږي تر څو د دوی په اړه معلومات را ټول او يو بل په همدې ترتيب اثر د چاپ لپاره اړتيا ليدل کېږي چې د شخصيتونو ژوند او کارنامو ته پکې ځای ورکړل شي، اوسني دوره کې هم په قره باغ کې ډير داسي روحاني شخصيتونه شته چې په هيڅ ډول ورته پام او توجو نه ده شوي او همداسي طبابت ، انجنيري ، سياست ، تعليمي ډګر او ادب ټولنيزي اصلاح لپاره داسي ليکوالان لرو چې د هيواد په سطحه منل شوي اثار لري مثلا د سيمې اوسنی يو مشهور ناول او لنډو کيسو ليکوونکی ليکوال نصيراحمد احمدي يادونه وړ دی او همداسي نور ...د ليکوالو ژوند او د هنر ټولو معنوي هستيو ته پکې ځای وي ، دغه کتاب د بل جامع اثر لپاره لاره خلاصه وي او بايد په رڼا کې بل اثر چې نوي او تازه معلومات د قره باغ د شخصيتونو په اړه پکې په پوره ډول ترتيب شوي وي دروازه خلاصه وي تر څو راتلونکی يو داسي مکمل کتاب د قره باغ په اړه وليکل شي ترڅو ټوله معلومات پکې په اپډيټ ډول خپاره شي تر څو محصلين ، زده کوونکي او د سيمې او سيدونکي په پوره ډول استفاده ترې وکړي .د پورتنيو خبرو راوړلو اړتيا وه ځکه چې لوستوونکی لاندي نيو شخصيتونو ته د اوسني وخت فکر ونه کړي، بلکې ليکوال د خپل عصر روحانين او ځيني شخصيتونو يادونه کړې ده او اړتيا يې ښکلې ده . زه يې تاسو ته يوازي ژباړم څو تاسي د ليکوال د وخت له شخصيتونو سره اشنا شئ.

قره باغ لکه په مخکينيو وختونو کې وياړمن شخصيتونه در لودل لکه فعاله علما ، واقيعي روحانين او قبيلوي مشران چې ځيني يي د مثال په ډول ياد شوي دي. روحاني طريقت پيرو ګل اخندزاده تره کی چې د خپل وخت يو نيک او د شهرت لرونکی شخصيت ؤ د يادولو وړ دی. په وروستني عصر کې د سيد سلطان شا اغا چې د طريقت پيرو او روحاني شخصيت ؤ او د ټولو اعتقاد وړ بلل شوی دی چې يوازي ئې يو مزار پاتي دی . همداسي روحاني طريقت او اهلي تشيع شيخ عزيز الله چې د قره چه کلي اوسيدونکی عالم او د متشهيد مقام ته رسيدلی د فقې جعفري کې رسيدلی دی او د ټولو اعتماد او اعتقاد وړ بلل شوی چې ډيري خاطري او پندونه ترې راپاتي دي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

قبیله وي مشرانو څخه یو هم حاجي عبدالغفار خان مرجانخیل اندړ چې د ټولو خیرخوا او د پوره باور دي قبیلو او د منطقې په سطحه قومي مخور وو چې یوازي یې افتخارات را پاتي دي. همت د لاړې سالار بلل شوی شیرمحمد خان بابا خیل اندړ د عموکي چې د خپل وخت جنرال او د امیر عبدالرحمن خان اعتماد ئي ترلاسه کړی دی او تاریخي کارنامي ترې پاتي دي د خپل قوم او دمنطقې افتخار بلل شوي دی.

شیرخان ناشر: ناشر په یو علم دوسته او غزتمي کورنۍ کې دنیاته سترګي غړولې دي په قبیله خروټي د پوره استعدار لرلو سره یي په تجارت کې هم زیات شهرت تر لاسه کړ او هم په شمار (۳۱) جلده مختلیف دیني ، تاریخي او اسلامي کتابونه یې د علما په مرسته ولیکل او چاپ شوي او هم (۴۴)نور یې د چاپ لپاره اماده کړي چې له همدې وجې یې د ناشر لقب غوره کړی دی، څه وخت چې د افغانستان پاچاهي سقاو زوی ته په لاس ورغله شیرمحمد خان ناشر د غازي محمد نادرشاه اعتماد یي تر لاسه کړ چې په مسلسل ډول د حکومت لویه دنده یې ترلاسه کړه چې په هغه وخت کې د (نائب الحکومه) په ډول بدخشان کې مقرر شو چې په اوو کلنه دوره کې د ښوصفتونو او نوم په درلودلو سره افتخاري کارنامي هم ترلاسه کړي.

هزاره احمد علي خان د جنګلک د کلي اوسیدون ښه عالم او پوه شخصیت وو چې په ښه ډول په مسلسل ډول د لوګر ولایت حکمتي سرپرستي د ده په لاس وه چې په ښه ډول یې یاده دنده سرته رسولې او د سیمې او قوم افتخار یاد شوی دی .

هغه چې په وړو وظیفو او د هنر او کمال څښتن یاد شوی یو هم میرزا ظریف خان بابا خیل چې د شبار کلي کې اوسیده د منطقې په سطحه ممتاز خطاطانو په کتار کې یاد شوی دی چې ښه نوم یي تراوسه پوري ژوندی دی.

یادي سیمې کې زیات علما او روحانین په یاد عصر کې موجود ؤ او د ځینو نومونه په لیکلي ډول یاکتابي بڼه راوړل شوي دي .

مولوي عبدالمالک خلیفه صاحب چې مرور دار په کلي یې د ژوند خوړه مرحله په ښه ډول تیره کړې ده واقعي او ښه علمیت یې درلود . د اهلي تشیع علماوو څخه د محمد علي اوحادي د قلیاقل اوسیدنکی دی چې د مشتهد مقام ته رسیدلی روحانی او د فقي جعفري پیرو یاد شوی دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دقره باغ یادو شخصیتونه وفات شوي ځکه د لیکوال په کډون د ټولو مزارونه د یاد په ډول راپاتي دي .

قره باغ معادني زیرمې ذخیرې

د غرونو لوړوالی او رنګینوالی نه دی چې همدې سیمې ته یې ښکلا ور کړې ده بلکې د دې غرونو او تپو کې یوه بله لویه هستي هم په مخلیتفو ډولونو سره ذخیره ده چې د غرور او اهمیت لوړو ځوکو ته یې ځان رسرولی دی چې هغه عبارت دي له :

اول ـ سروپو معادن : ثابت شوی معادن د رښا خیلو په کلي کې د کلاخان په نوم نوموړي کاریز په داخیل کې شتون لري.

دوهم ـ زغال سنګه معادن : د کلکو د غره په لمن او د زرسنګه په سرسبزي او د اوبو بند ته مساعدي سیمه کې شتون لري.

دریم ـ سروپو معادن : دا معادن په شرقي سیمه چې یعني د زر دالو د سیمې او د سره غره په لمن کې شتون لري.

څلورم ـ طلا معادن : غربي لوري ته د سره غره په لمن او د تمکي کې چې په مخکینو زمانو کې اخراج شوی او استفاده ترې شوې او همدا سیمه د زر کشان په نوم شهرت لري.

پنځم ـ تیلو چینه : په حصو دي میلور درې کې شتون لري*****

شپږم ـ مر مرو ډول ډول ډبرې : د مدکو غره په سلسله کې د ناوې او شیر تر مینځ موجودي دي.

اووم ـ د تیلو چینه : چې په دا خیل دي کاریز دي جلم کې شتون لري.

یاد معادنونو په خپل سري ډول ځان ښودلی دی ، نه د کومو مسلکې او نه هم د معادن پیژندونکو کشف کړي دي، همدا شان که مسلکې انجنیرانو په همدې سیمه کې پلټنه وکړي په زیات امکاني ډول سره په زیاته پیمانه به دلته معادني ذخیري کشف او ګټې به ترې واخیستل شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

قبيلوي وېش مطابق د قره باغ کلي او درې

قره باغ ولسوالۍ نفوس ته په کتلو سره مجموعا (۳۲۰) کم زيات کلي او درې شتون لري چې له دې جملې څخه (۲۷۵) کلي د پښتنو دي او هم (۵۰) کلي د فارسي زبانو هزاره وو او ځيني غيري اهلي تشيع وروڼه هم ژوند کوي.

لومړی را څو د جلال زي قبيلې وګړو ته چې د قره باغ په کومو کليو کې او سيمې او همداسي په ترتيب سره د قره باغ نوري قبيلې کلي او درې په ترتيب سره را اخلو.

جلال زي قبيلې و ګړي د قره باغ په کومو کليو کې استوګنه کوي:

پاچه ګي

ناتار

ګنګی

کردی

باران

خالي رڼا خيل

نوکروک

موشکي اخند خيل

راخت وال

سرکوده

داود خيل

سروال موشکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسوغرا

سراو

موچی

خربلاق رښا خیلو دره

مربلاق

میا نتو علم خیل

خار سال

سری

چوڼی

ملا موسی

غلام شا رښاخیل کلی

شا کاریز

فتح

خان محمود

غرغرک

سربلند

دبر کلا

ګوولي

اشکیان

(c) ketabton.com: The Digital Library

همبلاق

کلا علم خان کلی

مرجانخیلو قبیلې د قره باغ په کومو کليو کې استوګنه کوي:

اغاوال سر خان کلی

مرخان چې ځلور مسجده دی

نوده

شبار

ملاخیل

بادرکې

سفرخیل

بچو

کټه ده

خونیان جانمراد

پورته عسوخیل

خالو خیل

کا کش

کشي

عموکې

شیر چې ځلور مسجده دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه برله

ګاومشک

ملا عبدالباقي جانمراد

خان زمانخیل

غندی

کښته عسوخیل

اخترخیل

قربانخیل

روبا

علي محمد خان قلعه

یارکې خیل

ملنګه خیل

بکې

جبار جان

بلال

قلندر خیل

چاویان

همزه خیل

سرکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دادوخیل

داد محمد کلا

خاول

جانمراد میراحسن خیلو کلی

بارک ایدني خیل

اتواله

عسکر کوټ

علي نیازي چمبر

کښته خالوخیل

موسی وال

مخی لنګر قره باغ

شبی جانمراد

ملاخیلو چمبران

تره کي قبیلې د قره باغ په کومو کلیو کې استوګنه کوي :

همبلاق رختوالو کلی

فتح خان

سنګی

ګرجز

ملوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

بشير

جلم

سر پوست

باروکلی ، محمد برات چمبران

ترشي اسلم

پورته نواز

کښته نواز

جمال خیلو لوی کلی

ډکړي

کښته نوروز خیل

پورته نوروز خیل

نیازي

کښته ناخیل

پورته ناخیل

بشي

بکي خیل

ګل اخندزاده

والي

بدین خیل شیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیر پوپلو کلی

شیر مکتب ته نیږدي کلي

ګامشک دره چې شپږ مسجده لري

زردالو

خروټي قبیلي د قره باغ په کومو کلي کې استوګنه لري :

لاغرجوی

سرسوته

دي سعید

شاغولي

اکبر خان

جرکنه

غلام رسول خان

نیازي

لیلی

همت

مروت

نقشبند خان

دراز

ګرګاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورته پروګی

کښته پروګی

کیاکټ

ګالی

پورته چرګي

کښته چرګي

سربلند

شادیخان

رب نواز

سیف الدین خان

روښن

دولت خان

لایق

منګل

ازاد خان

ولیداد

ظفر کوبي

حاجي عطار

حاجي جمک جمال

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرک طراب

کوچک

مزدور کی

شبار

غلام محی الدین استاد

مراد خان رانجي خیل

ارباب حاجي طراب

غفور ارباب

نصرت اباد

دفتاڼي قبیلې د قره باغ په کومو کلیو کې استوګنه لري :

نهال خان

لوګري

شامدا

جان بهادر

کلبی

میدانک

ګوډل بهبود

نسوخیل

ابراهیم خیل

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاکر

فقیر یاسین

کنه ده

جنګلک

قبرغه

حاجي شیرمحمد کلی

ادم

میاخیلو قبیلې د قره باغ په کومو کلیو کې استوګنه لري :

عبدالله ګل

دهقانان

عمرزي

نجیم خان د غتې

شادیخیل

بلوچ خیل

صاحب زاده

ملوک

ملا غلام نبي

روزي

بشیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورته لوڼي

کښته لوڼي

هاروخیل

ولیداد

کندي جمال

کلدیاران

نیازي جانمراد

ملاخیلو قبیلې د قره باغ په کومو کلیو کې استوګنه لري :

شبار ملاخیلو کلی

رڼاخیلو ملاخیل

ډکري ملاخیل

لیلي زي قبیلې د قره باغ په کومو کلیو کې استوګنه لري :

جنجال لیلي زي

همبلاق

جانمراد

مریاڼي قبیلي د قره باغ په کومو کلیو کې استوګنه لري :

سریاني رڼا خیل

ولیداد شیخ داد کهل

جانمراد مریاڼي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیازي قبیلې د قره باغ په کومو کلیو کې استوګنه لري :

حاجي جانو د خدو خیلو کلی

علي نیازي

په همدې ترتیب د نورو قبیلو سره په څنګ کې د ا لاندي قبیلې هم په شمیر سره په یادو کلیو کې استوګنه کوي.

د کاکا کلا په کلي کې لودین قبیلې وګړي .

بشار په کلي کې علي خیل قبیله

په هارونخیلو کې سلمانخیل قبیله

لایق کلي کې ناصر قبیله

موشکي

دوراني قبیله چې په کم او زیات شمیر په لاندي کلیو کې اوسیږي د یادولو وړ ده چې لومړی یې د پوپل زي ښاخ ته راځو چې په کومو کلیو کې استوګنه لري.

پوپل زي قبیلې وګړي د قره باغ په لاندي کلیو کې استوګنه کوي :

عبدالروف کلی

نجم خان

کښته فقیر

چاکر

(c) ketabton.com: The Digital Library

غلام قادر

یار محمد خان بابا

سرواغطه خان

کلخ چین

محی الدین کنډه لخ

کنډه لخ

جمنی شاه کنډه لخ

برکټ صاحب

پورته ولیداد

کښته ولیداد

مروردان

پښی

بارک زي زرک ښاخ د دوراني چپ په څلور و کلیوو کې موجود دي.

قریه نعیم خان

سروال موشکی

ولیداد

مرور داد

اسحق زي دوراني چپ په لاندي کلیو کې موجود دي.

ولیداد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوبی ګل محمد

شرخان

شیرین خان

لیلي زي

ایوب کوبی

مهمند قبیله چې اصلاَ دوراني قبیلې اړوند دي په لاندي کلیوو کې او سیږي .

مرزا حقداد کلی

فیض محمد

پښی

سربلند

میرزا میر

قاضي همبلاق

قبرغه

کلان خان

وزیر دوراني هم په داخیل دي قره باغ کې په دغو کلیو کې او سیږي چې په دې ترتیب سره.

ارباب کلی

شامدا

خان محمد خان شیراباد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فتح میر شراباد

بره خان شیراباد

خانم دنی

قطب خان

مراڼي قبیله هم په قره باغ کې اوسېږي :

دشتک د ملک میر ولي کلی

اچکزي قبیله هم په قره باغ کې اوسیږي:

عبدالکریم کلی

ترین چې دا هم د دوراني قبیلې یو ښاخ دی په یادي ولسوالي کې ژوند کوي :

لایق تربنان

دولت خان تربنان

جمال خیلو تربنان

په داسي ډول شامدا کې مسعود دوراني هم ژوند کوي.

وردک قبیلې وکړي چې په قره باغ کې په همسایه توب ژوند لري په لاندي کلیو کې په کم زیات شمیر ژوند کوي.

لایق کلي کې

رڼا خیلو په نواباد کې

دهقانان یا تاجیک پښتانه چې پر غلجي او دوراني ښاخ پوري اړوند نه دي ، په لاندي کلیو کې ژوند کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهقانان

کوبی

ارباب

کوډل ارباب

نخي

خالو خیل جانمراد

حاجي عبدالله جان بازار ته نیږدې

سعادات قبیله چې په څلور کلیو کې ژوند کوي.

سید سلطان شاه اغا کلی

دولت خان سید مصطفی

غټې

چهار خیل

پنچ برجه کلي کې اوزبک پښتانه هم ژوند کوي او هم په د زر دالو کې اوزبکو پښتنو قبیله استوګنه لري.

کتاب اخیري برخې ته را ګرځو په دې پرخه کې اهلي تشیع یا هزاره قوم ته چې د قره باغ په دا خیل کې ژوند کوي د (۵۰) شاوخوا کلیوو او درو کې ژوند کوي په دوو ښاخونو ویشل کیږي.

لومړی ښاخ د محمد خواجه د قبیلې دی چې (۲۷)کلیو کې استوګنه لري چې لومړی د دغې قبیلې یادونه کوو.

چوښ کلی چې مرکز ته نیږدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشی

نواباد

دي اوبه قره چه

سه دهي

رزاد

بوزي

جمال شيرخان

ميرک

سيدولي

نواباد سيدولي

اهينو دره چې ځلور يا پنځه کلي ده

خوندان دره چې دوه يا درې کلي ده

توچو سر سبزه دره چې ځلور کلي ده

توچو سعادات

جنګلک دره درې کلي ده

جنګلک داربيکه

لنګر د سعاداتو قبيله چې ځلور کلي نور هم دي

زرکو د بياتو قبيله

زرسنګه دره چې دوه کلي نور هم لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر طوغی

پوند کشته

مرزکه قلیاقل

قلیاقل دره چې لس کلي لري

بلداغان دره چې درې کلي لري

نختې دره چې چې اته کلي سعادات قبیله

اصغر دره چې نهه کلي لري

په همدې ترتیب هغه درې او کلي چې د چهار دسته هزاره په کې میشت دي.

کهلکو دره چې شپږ کلي لري

زردالو دره چې اته کلي لري

بیدره

بیرم

کاومره

شاکوبلاق

ملور

د بخشي

کوئته سعادات دبدي

دبدي دره چې ۱۵ کلي لري

شاکي نوکه باربک

(c) ketabton.com: The Digital Library

کټه غار

نی قلعه چې ۲۲ کلي دی

تمکي طاقچین

قول

ورقه

کرو

خانه میانه

بلند قاش

قاني

قاش کواره

خوش مدي

پای قول چمبر

عمومي ډول په هره دره کې ډیر واړه واړه کلي شتون لري چې د لته یې د هغوی ټخه یوازي د درو نومونه راوړي دي.

همدې ډول لیکوال په خپل اثر کې له لوستونکو څخه هیله کړې چې پر یاد کتاب کې به ډیر نیمګړتیا وي موجودي وي له لوستونکو څخه یې غوښتي دي چې په نیمګړتیاوو کې ور سره مرسته وکړي تر څو په را تلوونکي کې د معلوماتو اسانی وي.

قره باغ اهمیت لرونکي او د صفت وړ سیمه ده چې دا هر څه په مات قلم نه دي بشپړ شوي او د معلوماتو کمی به لازم موجود وي.کیدای شي ډیری خطا ګاني هم ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کتاب په پای پاڼو کې د څارنوال محمد انور ناشر د ليکوال په همدې اثر باندي تقريظ ليکلی دی چې په همدې ډول يې د ليکوال سبک يې ستايلی دی او ليکي سبک يې روان دی او د ليکوال نثر او د جملو طرز يې روان او عاميانه ښودلی دی.

ناشر ليکي: ((اثر محترم الحاج مصلح صاحب بنام ((اَئينه قره باغ)) را قبل از چاپ مطالعه نمودم مولف محترم در مقدمه مختصری که پيرامون معرفي زاد ګاهش رقم فرموده اند چګونګی ان محل را جملات جالب و تشبيهات شاعرانه ترسيم داشته.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

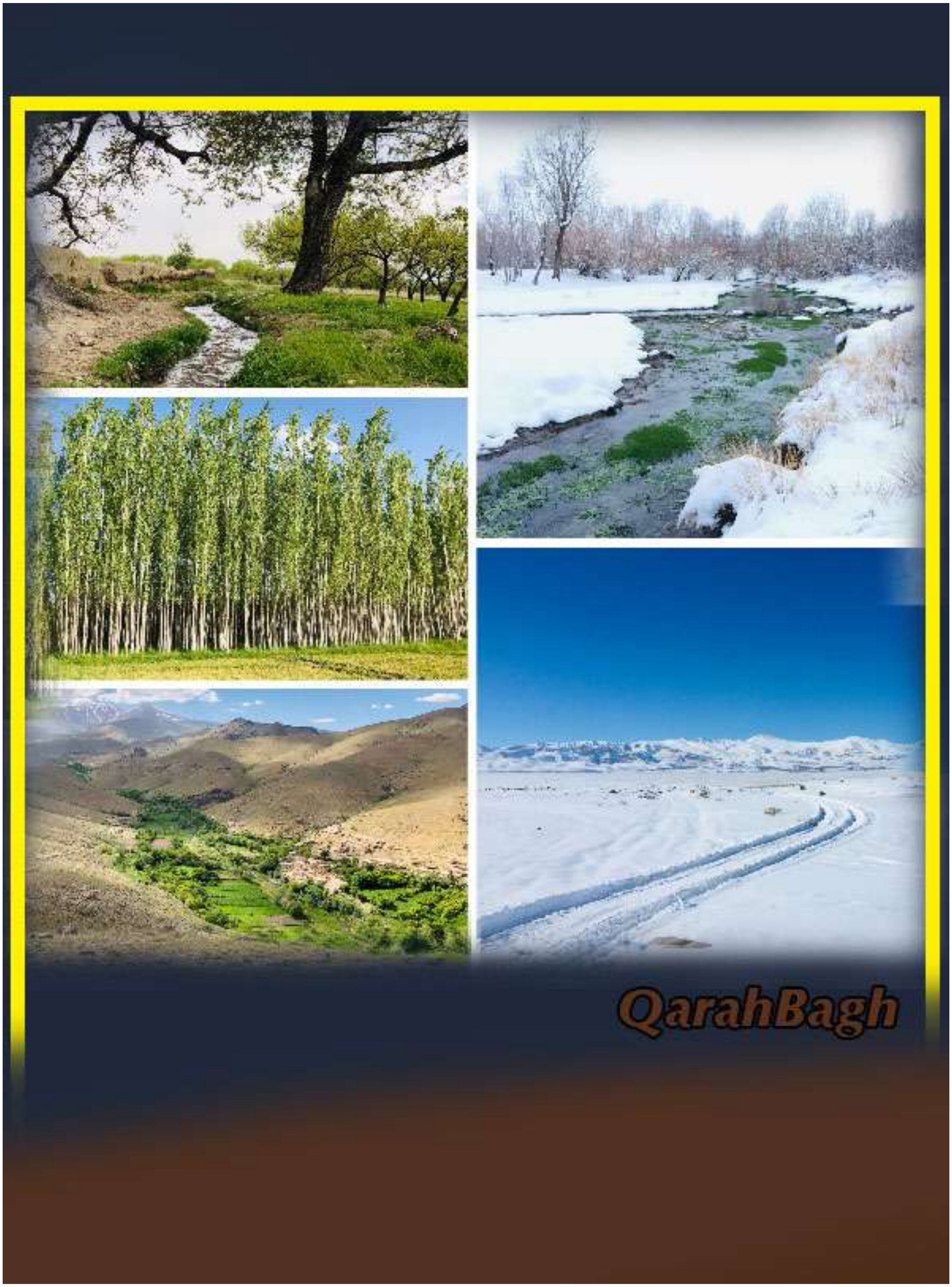

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library